

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

1999 m. gegužės 8 d.

Nr. 90 (19)

Saturday supplement May 8, 1999

No. 90 (19)

Dievo Motina Žemaičių Kalvarijoje.

LEONARDAS ANDRIEKUS

MANO MOTINAI

O motina: aš po visų maldų
Kas vakarą kalbu dar viena,
Kad tau miegoti būtų miela ir saldu
Tamsioj bei mėnesienoje,
Kad neramus senelės obelies šešelis,
Siūbuodamas ant sienos,
Negąsdintų tavęs išbudus.

Neišsigąsk, neišsigąsk — tai aš esu,
Ne koks šešelis — tavo vaikas.
Aš sugrįžtu, lyg paukštis iš dausų,
Pavasariu apsvaigęs.
Esu be kūno, kraujo ir be kaulų,
Bet ne šešelis — tavo vaikas.
Neišsigąsk — nebus baisu,
Kai lūpomis paliesiu kakta.

Miegok ramiai. Kas vakarą meldžiuos,
Kad balsiai mano ašaros nekristų
Ir nepajustum širdyje sūnaus kančios,
Kad laimingų gerasis Kristus
Tave iš apdulkėjusio paveiklo,
Ir mano kūdikystės
Žaisliukai juokintų sapnuojant.

pasilikau tik dangų mėlyną,
1991 m.

BERNARDAS BRAZDŽIONIS

MOTINOS VARPSTĖ

„Vardan Dievo Tevo“, Dieve, šiuos žodžius
Laistyk savo meile, te jie nenudžius
Pakeliui į Tavo ausį eidami
Pateptieji mūsų meilės medumi.

Bėga siūlai motės pirštais vakarais,
Rytą pro langelį nerami dairais, —
Ar sūnus, išėjęs, grįžta tuo taku,
Ar plačiam pasauly laimę rast sunku?

Dieną rūpestelį darbu malšini,
Naktį pasapnuoji, kad tremtin eini.
Tėvas nesugrįžo tremtinio keliais,
Ar gyvent namieje broliai broliui leis?..

Broliai, it vilkai tie, alkani, pikti,
Seserys kaip lapės, ragana marti...
Mama, niekur neikim iš gimtų namų —
Dievas duos ir veliai bus namie ramu.

Šiapus ir anapus mūsų laiko,
1997 m.

Skiriu Tau, o mano Motina!

XX amžiaus pabaigos Motina Sopulingoje...

BALYS AUGINAS

Atominio amžiaus lietuvių motinos rauda

UVERTIŪRA MOTINOS ŠVENTEI

Dvidešimtas amžius, atnešęs atominės bombos grėsmę, net ir savo elektroniniais išradimais, karais ir žudynėmis, žmogaus dvasinei kultūrai nieko nedavė — tik parodė visišką žmogaus dvasių nuosmukį.

Mūsų tauta, išgyvenusi dvi priešų okupacijas, tautinį genocidą — neteko ne tik savo valstybės, bet ir daugelio geriausių savo tautos sūnų, dukterų ir motinų.

Šiandien, kai su viltimi stovime prie dvidešimt pirmojo amžiaus slenkstio, kai švenčiame paskutinę šio atominio amžiaus Motinos dienos šventę, parodome ir lietuvių motinos siaubingą gyvenimo tragediją, išgyventą atominiam amžiuje. Šventės puokštėje atskleidžiame lyg kruviną tulpę: lietuvių motinos siaubingą gyvenimo tragediją dvidešimtojo amžiaus žudynių dūmuose.

Pagerbdami lietuvių motinos kančią, šios uvertiūros paskutiniam akordui, duodame Nobelio premijos laureato Isaac Bashevis Singer žodžius:

„Poetas visada ieško amžinybės tiesų ir būties esmės. Jis bando atspėti laiko ir kaitos mįslę, ir rasti atsakymą į skausmo problemą, atskleisti meilę skriaudų ir žiaurumų bedugnėje“.

...Žuvo jis... Ir nesulauks jo ginklo broliai,
Kaip nesulaukiu grįžtančio ir aš į degančius namus...
Mane seniai tie kraugeriai jau pasmerkė,
Ir jų sprendimas, tarsi veidas Giltinės — bausis.

Išvyjo jie mane, pražilusią, su skaudama širdim dėl žuvusio sūnaus

Ir namą padegė — beliko pelenai iš mūsų taikos lizdelio,
Ir tuos gal vėjas išnešios ir išsklaidys...

Ir išėjau sena aš elgetos keliais į tolimą Sibirą...
Su geliančia širdim ir amžiaus slegiančia našta...

Kas man beliko dar gyvenime brangaus —
Neber tėvynės sodo, nei namų, nei mylimo sūnaus!

Sudiev, tėvų namai, kuriuos buvau laiminga —
Dar jūsų sienose man skamba pirmas riksmas mano kūdikio lopšy.

Čia lieka tiek mergautinių svajonių ir moters troškimų,
Viltų, sudėgusių, kaip šitos šaltos plėnės...

Sudiev, tėvų ir protėvių kapeliai kaimo tylūs —
Bučiuoju žemę gimtą — jos dulkelė aš esu.

Man prieš akis — vergų kapais žymėtas kelias —
Atgulsiu aš ne juodžemį lietuviškam puriam —

Man vėjas šaltas ir ledinis
Atneš nuo taigų, stepių, kenciančių mūsų brolių šauksmą/
priešmirtinį

Ir tik mirties ranka ledinė man akis begėstančias užspaus —
Iš degančių namų tik nuodėguli juoda, kaip savo šauksmą,

Rankoj drebančioj nešu. Aš jį išmeigsiu žemėje vergų,
Prakeiktoji, nesvetingoji žemei.

Kad jis pavasarį sužystų gležno pumpuro daigų.
Paliesiu ašarom aš jį kiekvieną dieną vargo —

Nes jos — kelionės palydovės man senai —
Tos tylios sopulio, kančios nebylės ašaros

Gležnutį daigą išsprogdins gražiais viltingais/ Laisvės
lūkestio žiedais.

O, Visagali Viešpatie Dangaus ir šio mažyčio gintarinio
krašto,

Te vėjas šiuos žodžius tiesiog į Tavo gailėtingą širdį neša...
Uždėk ant mūsų žemės laiminančią ranką —

Mažoms išvargusioms širdims bausmės užtenka:
Laimink Laisvės karį, žengiantį takais pirmųjų savanorių —

Ah, didis Dieve — ne vergė, laisva savojoj žemėj mirti noriu —

Lietuvė motina — be skarelės ir raukšlėtų rankų, bet su tokia pat gilia meile savo vaikelui. Nuotr. Eltos

JANINA DEGUTYTĖ

MŪSŲ MOTINŲ KALBA

1

Tarsi po vasaros lietum —
po tavimi kvėpuoju.
Tavo žodžiai
liečia mano kūną
gyvybės vandeniu.
Jie įsisunkia į kraują,
išsiskindami audiniuose,
jie pirštų galuose pulsuoja
ir tylos danguje
pulkuoja paukščiais
prieš tolimą nežinomą kelionę.
Arba — iš patamsėjusių randų
prasiskleidžia eršketožemė...

...Ašotis, pintinė, pelynas,
auksinis šešelis... Aš galiu
išvardinti visus daiktus,
užmirusius prieklečio kampe, —
ir tai bus maldos žodžiai.

Ir mėlynu varpu skamba erdvė,
kai žiūriu į tavę
kaip į veidrodį,
kuriame
atrandu
savo pradžią.

2

Nuolat sugrįžtu prie jos —
po Sofoklio tragedijų,
pro Vijono Didįjį testamentą,
po Rembo, Adomo Mickevičiaus, Rilkes
ir Cvetajevės —

sugrįžtu
lyg iš kelionių po svetimus kraštus
prie žodinių ir pasakų,
prie „užė girelę, užė“...

Isiklausau — ausim ir akim, rankom,
viso kūno porom —
kiekvieną garsą noriu paliesti,
isiklausau
į tą neapsakomą skambėjimą,
į tą likimą,

kuris man duotas kartu su ja.
Pavydžiu jo sau.

Gal šitos žolės šnekasi tarpusavy lietuviškai?
Gal šitaip susišaukia upės?

Kaip ją pernešti
į kitą tūkstantmečio krantą —
per tą degantį laiką?
Kokiam eglės šlamejime įkalbėtą?
Kokioj meilės giesmėj įrašytą?

Tarp saulės ir netekties, 1980 m.

Nemyli tu, bet aš myliu...

Petras Aglinskas

„C'est fumeel!" Bekartojančios šiuos žodžius, pirmame veiksmo cigaretės rūkancijos choristės užėmė sceną, šmaisičiodamos suknelėm, apsupdamos jau scenoje belaukiančius choristus, ir staiga paašikėjo, kad Federico Fellini siela tebegyvuoja, ir kad jo estetika, tyčia ar netyčia, ne sykį užviešpataus spektaklį. Ši džiugi nuotaika savo gryną drasą buvo maloniausias, jeigu ne puikiausias, šių metų Lietuvos operos spektaklio momentas. Kai visos arijos, duetai ir ansambliai pranyks užmirimo dykumoje, šis vaizdas liks žiūrovų atmintyje.

Balandžio 18 dieną Morton gimnazijos auditorijoje įvyko 43-asis Lietuvos operos spektaklis, komp. Georges Bizet keturių veiksmų opera *Carmen*, libretas Herni Meilhac ir Ludovic Halevy, pagal Prosper Merimee apysaką, lietuviškas vertimas Vlados Mikšaitės.

Jau prieš pirmojo uvertūros akordo suskambėjimą, spektaklis buvo apsuptytas įtampų, intrigų bei paskutinės minutės pakeitimų. Vienu metu net atrodė, kad spektaklis neįvyks, nes imigracijos tarnyba sulaukė solistus iš Lietuvos O'Hare oro uoste, grasindama neįleisti. Sunku buvo jiems pasiteisinti, kad ne dainuotų atvyko, nes imigracijos pareigūnai savo rankose turėjo spektaklio išspausdintą programą. Kaip ta programa juos pasiekė? Tai visai kita „opera". Tenoras Virgilijus Noreika, susirgęs po ilgų ir įtemptų „Trijų tigrų" gastrolų, atsisakė dainuoti Don Jose rolę. Jo vietoje buvo atsiųstas tenoras Česlovas Nausėda. Del šių ir gal net kitų priežasčių, nebuvo įmanoma turėti nei vienos išties generalinės repetacijos.

Visa tai paminėti, nes yra didelis noras pateisinti, ką matėme ir girdėjome Morton auditorijoje. Nekantriai laukiau progos išgirsti solistes Ines Linaburgytės Carmen, jos pirmojo pasirodymo Lietuvos operos spektaklyje. Girdėjau per įvairius patikimus šaltinius, kad tai „pasaulinio masto" solistė. Ir iš tikrųjų, kaip išgirdome trečiojo veiksmo trio „Melons, coupons" pabaigoje, kai Carmen ištraukia mirties kortą, I. Linaburgytė yra pajėgi solistė. Su lėta, statine, orkestrine palyda, efektingai ir dramatiškai, pamazu, dinamiškai bekylancia lygia frazuote — įtikino klausytojus, kad „visa viltis yra prarasta". Taip pat ir paskutiniame duete „C'est toi? C'est moi?" jinai įtikinamai Don Jose po savo „padais sutraikė".

Tačiau pirmojo veiksmo ir šios operos geriausiai žinomoj arijoj „L'amour est un oiseau",

habaneros lengvojo flirtavimo nuotaika solistės klumpakojančioje interpretacijoje mirtinai įklimpo. Nors ši melodija yra visiems klausytojams pažįstama, sunku buvo suprasti ne tik tekstą, bet taip pat, kur prapuolė pačios melodijos kromatinė ispaniška spalva. Po gausių ir efektingų choro pakeitimų „Prends garde a toi!", solistė vis daugiau ir daugiau pametė pusiausvyrą. Šios arijos nevykęs atlikimas nuspalvino likusio pirmojo veiksmo nuotaiką.

Svarbus operinės formos aspektas yra galimybė tikėti tai, kas neįmanoma. Bet niekaip nebuvo įmanoma įtikėti, kad Carmen buvo radusi bent kokią patrauklumą Česlovo Nausėdos Don Jose. Nuo pat pirmojo veiksmo dueto „Pres des ramparts de Seville" buvo aišku, kad nebuvo jokios „chemijos" tarp šios Carmen ir šio Don Jose. Jo problemos su intonacija, neturint užtektinai pajėgus vokalinio instrumento, žlugdė ne tik dainavimą, bet ir atlikimą per visą spektaklį. Beveik kiekviena jo sudainuota baigminė kadencija subyrėjo. Solistui buvo neįmanoma išlaikyti iki frazės pabaigos suderintą fermatą. Stipriausias jo momentas buvo ketvirtame veiksmo, kai, išsisėmęs ir pralaimėjęs, vėl pasirodė scenoje su Carmen. Pralaimėjusio herojaus vaidmuo tiko solisto balsui ir scenos laikysem. Kai Don Jose maldavo Carmen — „J'implore! J'supplie!", pagaliau buvo įmanoma juo tikėti.

Šio spektaklio išganymas buvo Nidos Grigalavičiūtės Micaela. Nuo pat operos pradžios „Sur la place" scenoje, buvo aišku, kad solistė išgilynusi į savo rolę, kurią labai muzikaliai ir su šiltu atvirumu žiūrovams padainavo. N. Grigalavičiūtės natūrali frazuotė bei gera intonacija buvo šviežio oro vėjelis. Ypač puiki buvo jos trečiojo veiksmo arija „C'est des contrebandiers". Solistė jautriai apvaldė šios nelengvos arijos arpeggio figūreles („De ce lui que j'amaie ja dis!") bei dažnai besikeičiantį tempą ir dinamiką.

Antrojo veiksmo kvintetas „Nous avons en tete une affaire" pavikrino spektaklio dažnai niūrią atmosferą. Drauge su Carmen, Arvydo Markausko Dancairo ir Juliaus Savrimo Remendado džiugiai kartojosi su Genovaitės Bigenytės Frasquita ir Virginijos Mulioliinės Mercedes. Nors laikas nuo laiko ši grupė atsisėmė nuo orkestrinės palydos, savitarpį jie išlaikė šio kvinteto energingą parlantį tekstūrą, kuri sėkmingai išvystė šios scenos dramatinį tikslą.

G. Bigenytė ir V. Mulioliene taip pat gražiai atliko savo partijas anksčiau minėtame trečiojo veiksmo „Melons, coupons", ir suteikė Carmen fatalistiškai temai efektingą lengvesnės nuotaikos kontrastą.

Lietuvių operos klausytojams gerai pažįstamas ir dažnai girdėtas baritonas Vytautas Juozapaitis pajėgiai atliko toredoro Escamillo partiją. Jo toredoro arija „Votre toast, je peux vous be rendre" apskritai pradiugino publiką. Nors jam kartais pritrūko jėgų žemesniame balso registre, saugu sakyti, kad iš visų vyrų balsų, jis geriausiai atliko rolę, laisvai ir energingai plevėsuodamas savo aukštinę paleriną.

Žemų gaidų nepritrūko Vladimirui Prudnikovui, kuris atliko Zunigos partiją. Jo stiprus boso balsas ir žaismingas sceninis vaidmuo tiko šiai gaidondos rolei. Verta paminėti taip pat ir baritoną Algimantą Barniškį, kurį pirmą kartą girdėjome Lietuvos operos scenoje pereitų metų *Cigonų barono* spektaklyje. Nors Morales rolę nebuvo viena šios operos didžiausių, Barniškio lengvos nuotaikos soliniai pasazai pirmojo veiksmo atidaryme „Sur la place" buvo muzikaliai išdainuoti, suteikdami šiai scenai pageidaujamą nuosėdumą.

Drauge su koncertmeisteriu chormeisteriu Manigirdu Motekaičiu, prof. Algis Zaboras choro artistus muzikiniai paruošė. Aišku, reikia prisiminti, kad choras yra tvirtai pasišventę mėgėjai. Šis augantis būrys veteranų bei jaunesniųjų, naujai atvykusių iš Lietuvos dainininkų, savo darbą atliko visai gražiai. Valio!

Dirigento Alvydo Vasaicio vadovaujamas orkestras grojo gerai ir davė dainininkams tvirtą palydą, retai atsiskirdamas nuo scenos veiksmo. Nors buvo tam tikrų nesklaidumų žemesniųjų pučiamųjų sekcijoje, styginiai ypatingai gerai susigrojo. Vienas nuostabiųjų šio spektaklio pasazų buvo trečiojo veiksmo Entracte, kuriame arfistė Marcia LaBella ir fleitistė Susan Levitin pasakiškai atliko operos tyriausią muzikinį momentą.

Sokėjos Vytutė Jankutė, Virginija Ragauskienė ir Gitana Snapskauskaitė įvedė į spektaklį daug trukstančio ju-

Carmen ir Don Jose

drumo, nors choreografijos, kaip tokios, šitame spektaklyje buvo sunku pastebėti, ir sunku buvo netrokšti tų ankstyvesnių spektaklių, kada būvo jaučiamas Viktoro Barausko bei a.a. Violetos Karosaitės meninė įtaka.

Sunku taip pat buvo surasti bent kokios sceninės režisūros. Kyla klausimas: nejaugi neturime Lietuvoje ar šitoje pusėje Atlanto geresnio režisieriaus? Net jeigu jo ar jos nerastume lietuvių tarpe (ir tuo aš netikiu), prisimenu gerai amerikiečio Peter Amsterio puikiai surežisuotus Lietuvos operos spektaklius. Neįmanoma suskaičiuoti, kiek sykių choristai bei patys solistai stovėjo kaip stulpai ar beprasmiškai stumdėsi po sceną, aiškiai be tikslo. Kokia yra režisieriaus atsakomybė? Parūpinti vadovavimą scenos atlikėjams. Deja, režisierius Eligijus Domarkas to tikslo neatliko.

Bet tai yra tik simptomai daug didesnės dilemos, kuri yra iškilusi mums diasporoje po antrosios Lietuvos nepriklausomybės. Prieš penkiasdešimt metų mano tėvų karta turėjo sintezuoti dvi susikryžiuojančias kultūras: Lietuvos ir Amerikos. Iš tos sintezės jie sukūrė prasmingą, pozityvų diasporos vaisių: Amerikos lietuvių. Užut iširpę Amerikos smiltynę, jie pajėgė išvystyti tą unikalų Amerikos lietuvių identitetą įvairiomis kultūrinėmis, mokslinėmis bei socialinėmis institucijomis, jų tarpe ir Lietuvos opera.

Šiandien esame vėl prieje prie panašios kryžkelės, tik

Carmen ir toredoras Escamillo — ketvirtas veiksmas.

d(yti) lietuvių tarpe operinį meną" ir „...sleisti lietuvišką kultūrą", tai reikia paklausti, kodėl pvz., nepasamdėme pajėgus vietinio tenoro, kurių nuoti Don Jose rolę? Juk ir į vieną mums svarbiausių kultūrinių institucijų — Lietuvos operą.

Jeigu Lietuvos operos tikslas yra, pagal Lietuvos fondo programos puslapiuose išspausdintą sveikinimą, „...ug-

teatrinio meno šaltinis. Aišku, jeigu svarbiau yra, kad dalyvių pavardžių galinės būtų „auskas", „spauskas" ar „šmauskas", ir Lietuvos operos tikslas yra tikrai visus mūsų naujos sintezės vaisius, kokie jie bebūtų, ir džiaugtis panašiais rezultatais, kaip matėme ir girdėjome Morton auditorijoje balandžio 18 d.

G. Bizet „Carmen" — pirmas veiksmas: Micaela (Nida Grigalavičiūtė) ir karininkas Morales (Algimantas Barniškis).

„Carmen" — antras veiksmas: Remendado (Julius Savrimas), Dancairo (Arvydas Markauskas), Carmen (Inesa Linaburgytė), Don Jose (Česlovas Nausėda).

Nuotraukos šiame puslapyje Jono Kuprio

Scena iš ketvirtos veiksmo: Don Jose ir Carmen Sevilijos aikštėje, šalia senovinio amfiteatro.

Micaela (Nida Grigalavičiūtė) maldauja Visagali suteikti jai jėgų, išsklaidyti baimę, padėti išgelbėti Don Jose.

WILLIAM SHAKESPEARE LIETUVOS DRAMOS TEATRE

1999 m. gegužės 14 d. Lietuvos Nacionaliniame dramos teatre — William Shakespeare tragedijos *Ričardas III* premjera. Spektaklį režisuoja Jonas Jurašas, dailininkas — iš JAV pakviestas Aleksandras Okunis, kostiumų dailininkė — Aleksandra Jacovskytė, kompozitoriai — Antanas Kučinskis ir Tadas Šumskas. Ričardą III vaidina Vytautas Grigolis. Taip pat vaidina Regimantas Adomaitis, Edmundas Mikulskis, Eglė Mikulionytė, Aldona Janušauskaitė, Rimantė Valiukaitė, Dalia Michelevičiūtė, Arūnas Sakalauskas, Vytautas Rumšas, Rimantas Bagdavičius, Vytautas Tomkus, Arnas Rosenas, Evaldas Jarašas, Saulius Balandis ir kiti.

Štai ką kalba režisierius, kiti spektaklio rengėjai ir atlikėjai.

Režisierius Jonas Jurašas: XX a. žiūrovai priima Shakespeare žiaurumą, besiremdami sava patirtimi. Žiaurios personažų mirtys — mums (kitai) nei XIX a. žiūrovams) ne visiškai neišvengiamybė — e katarsio, bet ir istorinė būtinybė, sa- vaip natūrali. Visos Shakespeare istorinės kronikos prasideda kova dėl sosto, baigiasi monarcho mirtimi ir naujo monarcho karūnavimu. Tragedijos be istorinio suvoki- mo nėra. Tragedija prasideda, kai karalius pradeda suvokti, kaip veikia Didysis mecha- nizmas, kai jis tampa jo auk- ra arba veikia, kaip jo vykdytojas — „ekzekutorius“. Didysis me- chanizmas ne tik žiaurus. Tai tragiškas farsas. Ričardas III lygina save su Makjaveli. Po- litika jam yra grynai prakti- ška afera, amoralus iš pri- gimtųjų menas. Žmogiškos ais- tros, patys žmonės — tik mo- lis, kurį formuoja valia. Ričardas III — Didžiojo me- chanizmo Didysis meistras. Baisi jėga su šlykščia grimasa iškreiptame veide. Tai žavinti jėga. Ričardas III — aktorius — pajaus istorijos cirke. Jis nebando identifikuoti, jis ap- simetėlis, jis atlieka savo vaid- menį kaip talentingas artis- tas. Apsimeta žiauriu, isi- mylėjusiu, degančiu aistra, maloni, geru, — jis nesigėdi būti aktoriumi, nes jis tik vai- dina, jis nėra personažas. Jis nesigėdi jokio vaidmens, jis yra režisierius, renkasi tinka- mus vaidmenis, spalvas, jaus- mus. Jis nei tragiškas, nei komiškas. Jis tik dedasi tra- giškas ir komiškas kaukes, ir nusiima jas. Jis neturi savo veido. Bufonada — jo filosofi- ja, aukščiausia paniekos pa- sauliu išraiška. Tik pabaigoje jis klounada nutraukia. Jis bijo. Jis tampa persekiojamu žvėrimi. Šio vaidmens jis ne- nori imtis. Jis tik luošas nykštukas, kurį greitai pap- jaus kaip paršą. Jo karūna atiteks kitam — ateinančiam

Ričardui-Ričmondui (Henrikui VII), kuris kalba apie taiką, atleidimą, teisingumą, tik kažkodėl nudobitą karalių primenantį grimasa išduoda, kad Didysis mechanizmas tę- siasi, istorija kartojasi.

Kostiumų dailininkė Aleksandra Jacovskytė: Kos- tiumuose stengiausi išlaikyti pusiausvyrą tarp šiuolaikinio ir istorinio rūbo. Kostiumo es- mę (ir daugelis detalių) mažai keitėsi šimtmečių bėgyje, to- dėl ši užduotis neatrodė ne- įmanoma. Svarbu (svarbiau- sia), kad kostiumas atitiktų spektaklio dvasią. Tokia buvo režisieriaus mintis.

Kompozitorius Antanas Kučinskis: Kiekvieną kartą, rašydamas muziką statomai pjesei, teatre susiduriu su vi- siškai nauju pasauliu, iš prin- cipo gana svetimu ir uždaru. Ypač tas pasakytina apie didžiąją klasiką — pavyzdžiui, Shakespeare. Kiekvieną kartą esu tarytum aklavietėje, ir kontaktą su pjese užmezgti nėra lengva. Kai pavyksta peržengti šią svarbiausią ribą, pavyksta parašyti gerą, taik- lią muziką, būtent tokią, ko- kiai gali skambėti konkrečia- me laike, konkrečioje erdvėje, konkrečios kūrėjų trupės sta- tomame spektaklyje.

Aktorius Vytautas Grigolis — Ričardas III: Yra gal- tukstancijai Ričardo III trak- tuotų. Galbūt ir neįmanoma nieko naujo pasakyti, atrasti ypatingą traktuotę, kuri nu- stebintų visą pasaulį. To nie- kada nebus ir apie tai nereik- kia galvoti.

Shakespeare duoda begalinę laisvę toms traktuotėms, nors jis pats Ričardą III traktavo kaip kvestionuojamą blogi. Jam jokios užuojautos drama- turgas neįaučia. Pats Ričardo III charakteris duoda dideles galimybes. Išgilinęs į šį cha- rakterį, supratau, kad tai yra labai azartiškas žaidėjas, ku- ris ieško progų žaisti, viską stato ant kortos. Jis man panašus į žmogų, kuris sėdi kazino prie ruletės ir, visas išprkaitavęs, drebančiom ran- kom stato paskutinius pi- nigėlius, žetonus ant kažkokio skaičiaus ir tikisi, kad tas skaičius laimės. Ir jis laimi — iki tam tikros ribos. Jis nori vis daugiau ir daugiau, jis nustebe, kad jam laimė eina į rankas. Kol ruletė padaro sa- vo, jis pralošia viską: ir savo sielą, ir savo kūną.

Ričardas — žaidėjas artis- tas. Jis režisuoja spektaklį — kiti yra atlikėjai. Ričardo ar- tistiškumas, žavesys traukia visus. Kodėl juo iš karto neat- sigrabato? Jis turi beprotišką įtaigą. Kaip ją suvaidinti? O artistiškas labai žavus. Shakespeare naudojosi pa- nori imtis. Jis tik luošas nykštukas, kurį greitai pap- jaus kaip paršą. Jo karūna atiteks kitam — ateinančiam

Rokas ir Sonata Zubovai po sėkmingo koncerto gegužės 2 d. Lietuvių dailės muziejuje. Nuotr. Baniutės Kronienės

PLANISTAI MUZIKAVO KETURIOMIS RANKOMIS

Sonata ir Rokas Zubovai sa- vo ketvirtąją muzikos popietę pašventė fortepijoninei muzi- kai, atliekamai keturiomis rankomis — pianistai sakė, jog norėjo nors vieną koncertą at- likti kartu. „Nuo Mozart iki Gershwin“ — taip turbūt gali- ma būtų pavadinti PLC Lie- tuvių dailės muziejuje gegužės 2 d. vykusį koncertą. Jame ne- tik žaismingai ir liūdnai skambėjo W. A. Mozart „Fan- tazija Nr.1 f-moll“, lyriškai ir sujaudintai F. Schubert „Va- riacijos C-dur“, linguojančiu džiazo ritmu G. Gershwin „Rhapsody in Blue“. Sonata ir Rokas Zubovai skambino ir penkių dalių M. Ravel siui- tui „Mano motina žąsis“. Jie sakė, kad šis kūrinys jiems — pats artimiausias, kai prie jo prisėdi, grįžta vaikystė, užsi- miršta ir dingsta laikas. Klau- sytojų prašomi, muzikantai „padovanoti“ ir L. van Beetho- vo „Variacijos dainos 'Ich denke dein' tema“.

Jaunieji pianistai džiaugėsi, kad skambino kartu. Jie sa- kė, kad skambinimas ketu- riomis rankomis labai skir- si nuo skambinimo atskirai. Virtuozizmas čia nėra toks svarbus, daugiau reiškia mu- zikavimas, jis tampa intymes- nis. Muzikuojant keturiomis rankomis nesiekama išorinio blizgesio, siekiama daugiau

grožio, tiesiog džiaugiamasi muzika.

Rokas Zubovas — ne tik pia- nistas, bet ir mokytojas. Jis dėsto St. Xavier universitete, taip pat turi net 20 privačių mokinių. Gegužės 19 d. jo mo- kiniai tame pačiame PLC Lie- tuvių dailės muziejuje rengia savo koncertą. Atvykite pasi- klausyti jaunųjų pianistų! Be- veik pusę jų — lietuviai. Bir- želio pabaigoje St. Xavier uni- versitete organizuojama R. Zubovo vasaros fortepiono akademija (intensyvūs kursai pažengusiems pianistams). Jie truks 5 dienas.

Sonata šį mėnesį (gegužės 28 d. 8 val.) DePaul univer- siteto koncertų salėje su De- Paul universiteto simfoniniu orkestru skambins J. Brahms koncertą. Baigiamasis (soli- nis) Sonatos koncertas magis- tro laipsniui gauti vyks birže- lio 5 d. 5 val. v. toje pačioje sa- lėje. Šie koncertai — nemoka- mi.

Sonata ir Rokas jau supla- navo savo 1999-2000 m. kon- certinį sezoną. Ištikimi muzi- kos mylėtojai Lietuvių dailės muziejuje išgirs net penkis koncertus. Pianistai skambins ir keturiomis rankomis, ir at- skirai, muzikuos su Vilniaus styginių kvarteto ir daininin- ke Angel Petro.

E. Andrulytė

Nuo pat pirmo monologo jis vaidina prieš publiką. Jam, kaip aktorui, reikalinga pu- blikos, o ne kontempliacija ir savianalizė.

Režisierius visų pirma siekė pritaikyti šią pjesę mūsų laikų žiūrovui, todėl, nori nenori, turi atpažinti situacijas. Žiū- rovui šiandien nesvarbu at- pažinti kostiumuotą epochą. O aistros, politiniai žaidimai — jie amžini, ir čia taip pat nieko naujo nėra. Mūsų politikų žaidimai taip pat yra azar- tiški. Shakespeare, be abejo, pateikia dvigubai daugiau aistrų. Visa ateina iš amžių gludumos, ir nieko naujo mūsų politikai nebesugalvoja.

Žmogus, šiame pasaulyje su- vokes savo misijos bepras- miškumą, klaidingumą, iš karto pasako: „Aš piktadariu tampu“. Taip Ričardas pasako dar pirmuose monologuose. Ričardas nusigręžia nuo pra- mogų, nuo meilės. Tai nėra pra- smė šiame gyvenime. Jis ieško prasmės kitame gyvenime. Ir

kai suvokia, kad prasmės su- vokimas yra visiškai klaidin- gas, jis tuojau pat susinaikina — lygiai taip pat atvirai ir tie- siai. Galima sakyti, kad tai nekrikščioniška, bet labai žmoniška. Tai ne pesimizmas. Vienas susinaikina, bet tuoj pat pasirodo kitas — Ričmon- das. Kitas lošėjas. Drakonas mirė — tegu vuoja drakonas! Tokioje traktuotėje Ričmondas yra lygiai toks pat pabaisa, kaip Ričardas, o galbūt ir dar baisesnis. Kas bus jam val- diški. Shakespeare, be abejo, Bet kad ramybės ir meilės ne- bus — tai tikrai.

Daiva Šabasevičienė

MIRĖ DAIL. ARBIT BLATAS

Dail. Arbit Blatas, gimęs 1908 m. lapkričio 27 d. Kaune, mirė š.m. balandžio 27 d. New Yorke. Vaikystėje parodė di- delių gabumų, tėvų ragina- mas, 1924 m. išvyko į užsienį.

ŽENGIANT Į 2000 METUS

Čiurlionio galerijos kolekcijoje esančių darbų antroji paroda

Čiurlionio galerija kiekvie- nais metais Vasario 16-ajai, Lietuvos Nepriklausomybės šventei paminėti rengia re- prezentacinę parodą. Prate- dama seną gerą tradiciją, ga- lerijos direktorių/valdybą šiais metais lietuvių bendruomenei rodo visą sukaupią turtą ir ruošia net tris parodas Čiur- lionio galerijos salėse, esan- ciose lietuvių tėvų jėzuitų pa- statytuose Jaunimo centro rū- muose, išleis visų parodų ka- talogus.

Pirmojoje, atidarytoje š.m. vasario 12 d., dalyvaujant Lie- tuvių Bendruomenės Kultūros tarybos pirmininke Marijai Remienei ir Lietuvos garbės konsului Čikagoje Vaclovui Kleizai, buvo prisiminti gale- rijos veiklos tikslai, M. K. Čiur- lionio vardo kolekcijos pradžia ir ją kūręs: karta, kuri prieš pusę šimtmečio buvo vie- na pagrindinių kūrybinių jėgų Lietuvos gyvenime, ryškios as- menybės, palikusios savitus

pedsakus įvairiuose dailės baruose, o prabėgęs laikas jau seniai jų pavardes išašė į Lie- tuvos kultūros ir meno isto- riją. Tos pirmosios parodos Čiurlionio galerijoje buvo lyg prasidedanti dailininko bio- grafija, o kūrybinis kelias par- vesdavo ir parvesdavo atgal.

Metai bėga. Čiurlionio gale- rijos valdyba (H. Plaušiniai- tienė, B. Šontaitė, H. Molie- jienė, D. Petersonaitė), direk- toriaus A. Janušo vadovauja- ma, energingai dirba savo darbą. Ar pastebėję, kad pa- roda veja parodą — menin- kai laukia salų, kad galėtų savo kūrybą pristatyti žiūro- vams. Tradicija, uždaranč pa- rodą, dovanoti vieną kūrinių galerijai, išlieka. Gyvuojanti per keturiasdešimt metų, ga- lerija surengė daugiau kaip 400 parodų, sukaupė 380 meno kūrinių Čiurlionio gale- rijos kolekciją, priima ir saugo dailininkų dovanotus kūrinius ir kolekcijas.

Artėja gegužės 14 diena, kai vėl galerijos valdyba ir antro- sios parodos organizacinis ko- mitetas lauks menininkų ir dailės mylėtojų. Parodos kura- torė Daiva Karužaitė jau ku- ris laikas draugauja su pa- veikslais, Halina Moliejienė ir Magdalena Stankūnienė ruo- šia antrosios parodos katalo- gą. Spausdina Ričardas Spit- rys. Leidinio išleidimą ir pa- rodos organizavimą parėmė Lie- tuvių fondas, prisidėjo „Meno mokyklės“ dėstytojai ir mo- kinių tėvai a.a. Jono Romo Karužos — pirmojo Čiurlionio galerijos valdybos izdininko, prisiminimui.

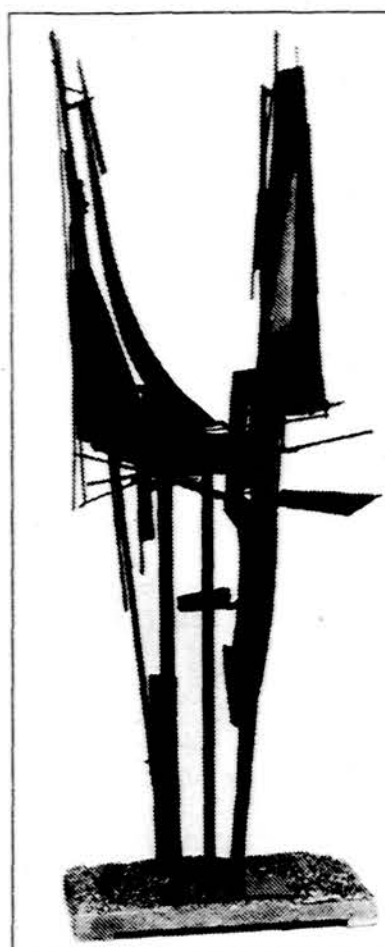
Kolekcijos aruodą užpildė 116 menininkų, todėl ir paro- dos apimtį labai plati — vy- rauja tapyba: vieni galės za- rėms klasikine žmogaus ir gamtos harmonija A. Algmino,

Dail. A. Blatas, žydų kilmės, reiškesi tapyboje ir skulptū- roje. Taipgi kūrė scenos deko- racijas. Jis pasiekė pasaulinio garso, laikydamasis Paryžiaus mokyklos modernaus meno tradicijų. Tų pačių tradicijų laikėsi Picasso, Matisse, Bra- que, Utrillo, Soutine (lankęs Vilniaus meno mokyklą), Dufi, Costeau ir kt. A. Blato dar- buose spinduliuoja optimiz- mas, ramybė, žmogiškoji silu- ma ir elegantiška technika.

A. Blatas buvo vedęs Metro- politan operos solistę Reginą Resnik. Prieš porą metų abu lankėsi Lietuvoje. Buvo pla- nuota šių metų rudenį sureng- ti jo darbų parodą gimtajame Kaune. Jis kūrė beveik iki paskutinių gyvenimo dienų. Mirė, sulaukęs 90 metų, New Yorke, Manhattan ligoninėje.

P. Petrutis

Povilas Kaupas. Naturmortas, aliejus.

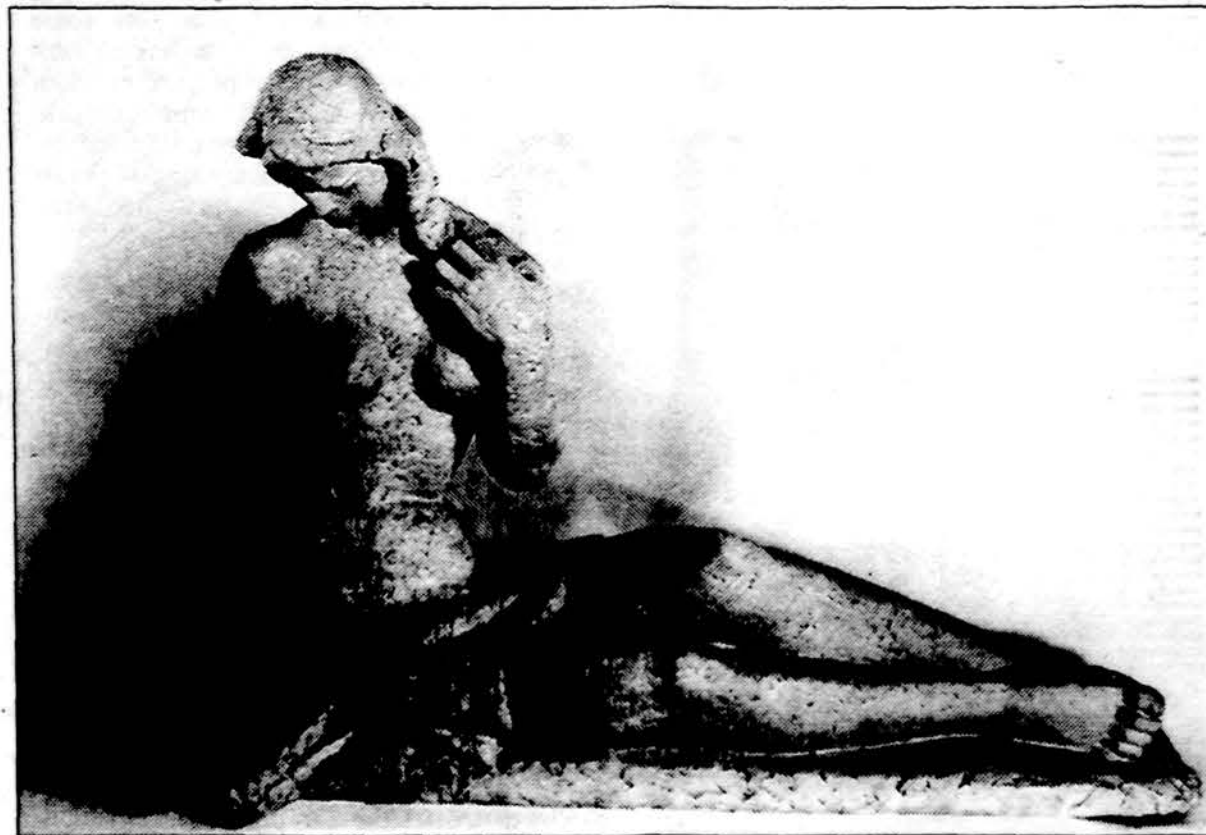
Juozaus Bakis. „Lituanika“, me- talas, 1968 m.

V. Balukienės, H. Bugailiško, D. Jurgutienės, N. Kocs, J. Paukštienės, E. Stankūnienės drobėse ar J. Tricio impresio- nistiniu peizažu, J. Kelečiaus ar V. Vaitiekūno portretais, P. Kiauleno ar K. Zapkaus na- tūrmortais, intymiai ir subti- liai subalansuota R. Zoto- vionės akvarele, primityvizmo bruožų turinčiu M. R. Tūbe- lytės — Huhlmann darbu, so- dria spalva ir jos emocine ga- lia veikiančiais V. Aleknie- s, J. Bagdono kūrniais. Dėmesį pagaus ir abstrakčios tapybos A. Variakojienės, V. Žiliaus, S. Čiplienės, V. Kolbaitės — On- drik, V. Kristolaitės, E. Ur- baitės kūryba, nepamirštant V. Virkau ar K. Zapkaus geo- metrinų formų ir gamtos ele- mentų virpėjimo, M. Žu- kauskienės spalvingos ir au- dringos „Gamtos fugos“.

(Nukelta į 4 psl.)

Povilas Kaupas. Naturmortas, aliejus.

Ramojus Mozolaiuskas. „Mergaitė su knyga“, skulptūra.

Režisierius Jonas Jurašas (kairėje) ir dailininkas-kompozitorius Aleksandras Okunis. Nuotr. Dimitrijus Matvejevo

